

Kunnskapsdepartementet
Postboks 18119 Dep
0032 Oslo

HØRING: NOU 2008:18 - FAGOPPLÆRING FOR FRAMTIDA

Det vises til høringsbrev av 27. oktober 2008. Norsk Skolelederforbund har følgende høringsuttalelse:

Innledning.

Vi er fornøyd med at kvaliteten og aktualiteten av fagopplæringa blir sterkere fokusert. Spesielt er vi enige med utvalet om at behovet for å yrkesrette både programfaga og fellesfaga i større grad enn tilfelle er nå. Manglende motivasjon og frafall kan blant annet skyldes at elevene har vanskeligheter med å se sammenheng mellom fellesfaga og de programfaga de har valgt. Vi vil likevel peke på at tross i intensjoner om yrkesretting, har mange skoler vært nødt til å slå sammen undervisning i fellesfaga på mange studieprogram av økonomiske årsaker. Dersom forslagene i Karlsenutvalget skal følges, må de økonomiske rammene være realistiske. Uten nødvendige ressurser vil det være umulig for små og mellomstore skoler å gjennomføre undervisninga etter intensjonene. Det er derfor positivt at fylkeskommunens ansvar for å legge til rette for yrkesretting blir understreka samtidig som dette også skal være gjenstand for statlig tilsyn.

Karlsenutvalget mener at elever med store kunnskapsmangler fra ungdomsskolen ikke vil ha utbytte av det ordinære opplæringstilbudet. Det blir derfor foreslått en obligatorisk kartlegging av den enkelte elevs kunnskaper og ferdigheter ved skolestart for å kunne gi alle en individuelt tilpasset opplæring. Dette er vi enige i. Utfordringa for de skolene som tar i mot elever som har store kunnskapsmangler fra barne- og ungdomsskolen er at selv etter 2 år med tilrettelagt opplæring, vil mulighetene for at elevene skal klare det ordinære løpet være vesentlig mindre enn for elever som har det kunnskapsnivået som er forventa ved avsluttende ungdomsskole. Mange av disse elevene trenger å øve på sosiale basisferdigheter for å fungere i et arbeidsliv, som for eksempel å få en arbeidslivstilpasset døgnrytme, sosiale ferdigheter, kunnskap om mat og matlaging. I tillegg vil de også ha store behov for å øve på de grunnleggende ferdighetene lesing og skriving. Vi mener derfor at det for denne elevgruppa er behov for et ekstra oppstartår der sosiale og faglige basisferdigheter er det vesentlege i opplæringa. Det kan skje i regi av skolen, men det kan også være et samarbeid med NAV og OT. Forslaget vil koste penger, men vil trulig vere mye rimligere enn at disse elevene er uten utdanning og arbeid. Og tiltaket vil hjelpe i forhold til frafall.

Vi er imidlertid skeptiske til at alle elever skal ha tilbud om ungdomsbedrift. Det vil gå for mye på bekostning av den enkelte skoles muligheter til å velge egne undervisningsmetoder. Vi er også tvilende til forslaget om at alle som søker helse og sosialfag skal få tilbud om plass. Det er stort behov for arbeidskraft innenfor sektoren, men vi må ikke gå på bekostning av kompetansekrava. Ikke alle som søker, innehar inntakskrava. Enten må det da etableres en opplæring som gjør søkerene kvalifiserte eller det må innføres andre kompetanssmål.

Et tettere og mer forpliktende samarbeid mellom skole og arbeidsliv i fagopplæringa er vi enige i. Vi ser også positivt på at kompetanseheving av lærere skal skje i tett samarbeid med bedrifter. Hospiteringsplan for lærere i bedrifter er svært positivt! Blant mange norske yrkesfaglærere er det svake teoretiske tradisjoner. Til gjengjeld er mange svært gode praktikere, og som har sitt utgangspunkt og forankring i faget og håndverket. Vi mangler i stor grad et begrepsapparat for å diskutere og utvikle den pedagogiske praksisen. Vi ønsker derfor et forpliktende samarbeid mellom skole, næringsliv og høgskolesystemet. Vi mener at det vil bidra til å styrke lærerkompetansen vesentlig og gjøre oss i stand til å reflektere over egen praksis.

Økt satsing på rådgiving er positivt. Det må imidlertid følges med en rekrutteringsplan for rådgivere. Vi vil likevel peke på at for å øke kunnskapsnivået blant elever, lærlinger og lærekadidater og å redusere frafallet, så er det mer systematiske tiltak tidligere i opplæringa som må til. Med større fleksibilitet med tanke på tilrettelegging for alle elevgrupper, slik som det nå bli foreslått, kan vi håpe på at flere kommer ut med en sluttkompetanse som arbeidslivet har behov for og som gjør det mulig for flere å gjennomføre.

Kommentarer til ulike punkter i tiltaksdelen (kap. 6)

6.2.3 Tiltak.

Dette støtter vi fullt ut, men ønsker at fylkeskommunes kartlegging av utstyrssituasjonen på de videregående skolene må gjøres på en slik måte at den har relevans i fht. utstyrets alder og nytteverdi satt opp mot dagens behov. Vi tror det er behov for et krafttak i fht. oppdatering av både utstyr og lokaliteter. Utvalgets konstaterte at de økonomiske overføringene fra staten til fylkeskommunene ikke er blitt økt for å kompensere for endrede utstyrsbehov i Kunnskapsløftet,

6.3.2 Yrkesretting.

Vi gir vår fulle tilslutning, men har et ønske om at særmerknaden fra utvalgsmedlem Marit Schønberg blir fulgt opp i praksis når nye arbeidstidsavtaler skal framforhandles. Dagens organisering av tidsressursen i skolen er et stort hinder for utvikling av kvalitet i opplæringen.

Det bør også fokuseres på tiltak som mentorordning og ungdomsgarantien. Det vil være viktig med bistand fra NAV i fht finansiering av slike tilbud for voksne og eldre ungdom, spesielt med tanke på stipender og støtte til livsopphold.

6.3.5 Læreplasser.

Her må det fokuseres på og videreutvikle/ forbedre samarbeidet med næringslivet i fht læreplasser. Et Vg3 tilbud må sitte langt inne da dette i fht. samfunnets behov neppe vil kunne oppveie for en god læreplass. Det er kanskje ikke slik at alle nødvendigvis skal ende opp med

et fagbrev. Vi er ellers i stor grad enige i forslagene som her framkommer. Lovfesting av rett til læreplass bør ikke skje.

6.3.6 Rådgivning

Vi gir vår tilslutning til dette, men vi vil gjerne påpeke viktigheten av en styrket rådgivningstjeneste både i forhold til stillinger og at arbeidsområdene utvides til å gjelde både lærlinger og elever. Dette må gjelde i hele løpet (4 år)

6.4.3 Overgang til høyere utdanning.

Vi ønsker et sterkt fokus på at fagarbeidere skal sikres smidige overganger til høyere utdanning.

6.4.4 Utbygging av Y - veien til flere fag.

Vi støtter dette med ønske om et sterkt fokus på å bygge ut/videreutvikle Y – veien. Her vil fokus på realkompetanse være svært viktig.

6.4.6 Generell studieforberedthet.

Vi gir vår tilslutning, og ønsker også at utvalgsmedlemmet Per Aahlin`s særmerknad blir vektlagt, likeså at generell studieforberedthet ligger inne her.

6.6 Kvalitetsutvikling i fag – og yrkesopplæringen.

Vi gir i hovedsak vår tilslutning til hele kapitlet, men har noen merknader med referanse til underkapitlene.

6.6.5 Tilsyn.

Det er viktig med et velfungerende og en kvalitetssikret fagopplæring. Vi tror det er nødvendig med et løft slik at de høyere forsknings- og utdanningsmiljøene får en større forståelse for viktigheten av en fagopplæring av høyest mulig kvalitet. I forhold til Kunnskapsløftet har vi på mange områder fått en forringing av fagopplæringen. Her kan det se ut som om økonomi og gjennomstrømning har fått for sterkt fokus.

6.6.8 Prioritering av satsingsområder.

Her bør partene i arbeidslivet ha en sentral rolle. Vi er enige i at hovedprioriteringen må være læringsutbytte og gjennomføring i fag – og yrkesopplæringen. Vi støtter prioriteringen som er gjort i forhold til de 5 satsingsområdene.

6.6.11 Tiltak

Vi synes at utvalget har konkludert meget godt og kan gi vår fulle tilslutning. Når det gjelder bruken av læringsplakaten som rammeverk, er det svært viktig at dette blir fulgt opp.

Det bør tas tak i læreplanene. Her må en komme fram til ordninger som gjør det mulig med nødvendige tilpasninger/endringer. Dette er mest aktuelt innen yrkesfaglige program. Her må også de enkelte bransjer på banen.

Når det gjelder faglærerutdanningen må det gjennomføres et krafttak, som både faglig og økonomisk stimulerer til økt rekruttering. Vi ser i dag et skrikende behov for nyrekruttering av velutdannede og motiverte faglærere spesielt innenfor yrkesfaglige programmer.

Fagskoleutdanninga

Karlsenutvalgets mandat tilsa at det i første rekke var videregående opplæring som skulle belyses. Utvalget har i tillegg sett det hensiktsmessig å omtale andre forhold, blant annet fagskoleutdanning. Dette mener vi er viktig, for fagskolene er etter vårt syn den naturlige karrierevei for elever fra yrkesfaglige programmer på videregående. I vår høringsuttalelse kommenterer vi noen av de områder der fagskolene er berørt, spesielt i kapittel 6, tiltak.

Kap. 6.4.1 (side 89) foreslår det at spesialiseringer som bygger på fag- eller svennebrev legges til fagskolen som videreutdanninger fra ½ til 2 års varighet.

Vi mener at slike spesialiseringer bør få plass innen en fagskoleutdanning på fra ½ til 1 år. Slike tilbud finnes i dag. Erfaring viser at disse gir en god og etterspurt kompetanse. Den ett- og toårige fagskoleutdanningen som i dag finnes innen helse- og sosialfag og tekniske fag gir en svært god og etterspurt arbeidskraft, og må betegnes som en profesjonsutdanning.

Som utvalget påpeker er fagskoleutdanningen ikke fullfinansiert. Utvalget foreslår at fagskoleutdanning som bygger på fag- eller svennebrev skal være fullfinansiert. Dette synes vi er en god avgrensing, som også tilfredsstiller arbeidslivets krav om økt kompetanse.

Videre oppfordrer utvalget til at Kunnskapsdepartementet forbedrer statistikkgrunnlaget. Dette har også vi tatt opp med departementet, og vi registrerer at arbeidet allerede har startet opp.

Utvalget foreslår også at det tas grep for å gjøre fagskoleutdanningen mer synlig. Det er et tankekors at den halvparten som går yrkesfaglig ikke blir orientert om at fagskolen er en karrierevei som er skreddersydd for disse. Arbeidet må starte tidlig i ungdomsskolene, og både foreldre og rådgivere sammen med elevene må være målgruppe. Vi støtter utvalgets syn på at ressursene til rådgivning økes kraftig, samt at opplæringen av disse gjøres bedre.

I kapittel 6.4.2 drøfter utvalget uttelling av fagskoleutdanning i høyere utdanning. Vi støtter utvalgets syn på at utdanningsveier må henge sammen. De som søker seg fra fagskolene og over i høyskoler eller universiteter er bevisste, godt motiverte studenter som både gjør det godt under studiene, og som blir dyktige arbeidstakere etterpå. Det er derfor viktig at det er godt kjente, transparente systemer for at tilegnet kompetanse i et skoleslag kan gi uttelling i et annet. Dette krever selvsagt at utdanningene er kvalitetssikret, har en høy standard og at er åpne for innsyn. Innføring av fagskolepoeng som måltall vil forenkle dette arbeidet. Disse må være kompatible med studiepoeng.

Utvalget foreslår også at staten bør etablere ett eget råd for fagskoleutdanning. De anbefaler at rådet fortløpende vurderer kompetansebehovet i arbeidslivet, og gi råd om hvilke utdanningstilbud i fagskole som bør få offentlig støtte. Dette "fagskolerådet" bør som utvalget skriver samarbeide med SRY, de faglige rådene og de nasjonale utvalgene for fagskoleutdanning. I tillegg til dette mener vi at "fagskolerådet" bør samarbeide aktivt med Nasjonalt råd for teknologisk utdanning under UHR.

Nasjonalt råd for teknologisk utdanning (NRT) er ett av fire nasjonale råd under Universitets- og høyskolerådet. NRT er sektorovergripende og har som oppgave å samordne og styrke norsk teknologisk utdanning, nærmere bestemt ingeniør- og sivilingeniørutdanning. Samme rolle bør "fagskolerådet" ha i forhold til fagskoleutdanning. De to nasjonale utvalgene, NUFHS og NUTF bør sortere under "fagskolerådet".

Under pkt 6.4.7 (side 95) har utvalget flere forslag til tiltak som berører fagskoler. Det går på

- at faglig spesialisering legges til fagskolene
- det opprettes et eget råd for fagskoleutdanning
- offentlig finansiering av fagskoleutdanning som bygger på fag- eller svennebrev
- bedre kunnskapsgrunnlag om fagskoleutdanning ved at KD får ansvar for statistikkinnhenting

Vi gir vår fulle tilslutning til disse forslagene, og ønsker at følgende tas med i tillegg:

- fagskolene skal ha anledning til å drive utviklingsarbeid innen sine fagfelt

Oppsummert mener vi følgende punkter er svært viktig for å få til en god fagskoleutdanning:

1. Synliggjøring av fagskoleutdanning

- Bedre synliggjøring av fagskoleutdanning nasjonalt som en selvstendig tertiærutdanning i et sømløst, helhetlig utdanningsystem.
- Bedre statistikk over omfang og kostnader knyttet til fagskoleutdanning av ulik art.
- Bedre opplæring av rådgivere, og økt ressurs til disse.
- Et nasjonalt råd, sidestilt råd for teknologisk utdanning bør opprettes, og de nasjonale utvalgene underordnes dette.
- Det nasjonale rådet og de nasjonale utvalgene bør grunnfinansieres fra departementer på lik linje med f. eks. høyskolerådet og lignende.

2. Fagskolen som karrierevei

- Gjøre fagskoleutdanning godt kjent som den naturlige karrierevei for elever fra yrkesfaglige programområder, eller for voksne fagarbeidere med lang relevant praksis.
- offentlig finansiering av fagskoleutdanning som bygger på fag- eller svennebrev
- Sørge for god overgang mellom skoleslagene, det må være et sømløst utdanningsystem på alle nivåer.

3. Omfang og varighet av fagskoleutdanning

- Kunnskapsdepartementet må sørge for at det blir foretatt en grundig gjennomgang av strukturen av fagskoleutdanningen i Norge, både med hensyn til omfang og varighet, samt yrkestittel.
- Fagskoleutdanning innenfor våre fagfelt bør være toårige for å gi ”sluttkompetanse” som fagskoleutdannet. Det bør likevel være mulig å ta deler av et toårig løp, men at toårig utdanning gir vitnemål og tittel.
- Det bør stilles krav til utdanningstilbydere om robuste, gode utdanningsmiljøer som reflekterer at fagskoleutdanning er en selvstendig tertiærutdanning.
- Faglig spesialisering kan legges til fagskolene.

4. Kvalitetssikring av fagskoleutdanning

- Det bør stilles offentlige midler til å utarbeide system for kvalitetssikring av fagskoleutdanningene.

5. Nasjonale planer

- Fagskoleutdanning bør bygge på nasjonale planer innen de ulike fagfelt.
- Sikre muligheten for tilpasning til lokale krav og behov for fagskoleutdanning.

6. Statlig finansiering av fagskoleutdanning

- Kunnskapsdepartementet må ta ansvar for fagskoleutdanningen innen våre fagfelt. Forvaltningsreformen legger opp til at drift og finansiering av fagskolene skal legges til fylkene. Det må da tas grep slik at det sikres en fortsatt ”fri flyt” av studenter over fylkesgrenser, og at fagskoleutdanning både i tekniske fag og helsefag fullfinansieres.

Oslo, 27.01.09

Vennlig hilsen

Solveig Hvidsten Dahl
Forbundsleder

Øyvind Tveitstul
Spesialrådgiver